DOĞANHİSAR'DAKİ GEÇ DÖNEM OSMANLI CAMİLERİNDE AHŞAP MİHRAPLAR[1]

Mevlüt Anıl FİDAN
Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Konya/Türkiye,
anilfidan1994@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3923-7622

Fidan, Mevlüt Anıl. "Doğanhisar'daki Geç Dönem Osmanlı Camilerinde Ahşap Mihraplar". Kalemişi 19 (2021 Güz): s. 148–165.
doi: 10.7816/kalemisi-09-19-04

ÖZ

Konya il merkezinin kuzeybatı tarafında yer alan ve buradan yaklaşık olarak 122 kilometre uzakta bulunan Doğanhisar ilçesi, Geç dönem Osmanlısında tıpkı merkezde de muadilleri bulunabilen özgün ahşap mihraplı camilere sahiptir. Bölgede 18 ile 20. yüzyıllarda inşa edilen Geç dönem Osmanlı camilerinin mihrapları genellikle ahşap olarak yapılmıştır. Doğanhisar ilçesinde ele aldığımız mihrap örneklerinin tamamı ahşap olup, neredeyse tasarım ve süsleme özellikleriyle oldukça benzer özellikler ortaya koymaktadır. Günümüzde genellikle farklı renklerde yağlı boyalarla boyanmış olan mihrap yüzeylerinin hemen altında tezat renkle kontrast oluşturan kumaşlarının boyanması bazı süsleme özelliklerinin bozulmasına neden olmuştur. Doğanhisar'daki geç dönem Osmanlı Cami mihrapları geometrik, bitkisel ve yazılı olarak süslenirken, bu mihraplarda herhangi bir usta ismi ile karşılaşılmamıştır. Mihrapların il merkezi ve ile uzakta kalan taşradaki ilçeyle aynı özellikleri gösteriyor olması Orta Anadolu'ya da dönemin Konya bölgesi için bir tasarım geleneği olabileceğini akla getirmektedir. Yüksek Lisans tezinden özetle ortaya çıkarılan bu çalışmada amaç, daha basit ve anlaşılır bir dille bölge mihrapları hakkında bilgiler ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Konya, Doğanhisar, mihrap, ahşap, süsleme

Makale Bilgisi:
Geliş: 14 Eylül 2021 *Düzeltme: 17 Ekim 2021* *Kabul: 21 Ekim 2021*

© 2021 Kalemişi. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

[1] Bu çalışma Prof. Dr. Ali BAŞ danışmanlığında yapılan "Akşehir ve Doğanhisar Mihrapları" isimli Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir. Akademik çalışmalarımda yardım ve fikirleriyle yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Ali BAŞ'a teşekkür ederim.

Giriş

Doğanhisar ilçesi Sultadağları'nın kuzeydoğuya bakan eteklerinde antik dönemde Dağlık Frigya olarak adlandırılan yerde kurulmuştur (Tırpan & Sütçüoğlu; 2013: 281). İlçe Konya'ya 122 km uzakta olup doğudan Ilgın, kuzeyden Argıthan, batıdan Akşehir, güneyden Hüyük ve Beyşehir ilçeleriyle komşudur. Şehrin güneybatı tarafları çam, meşe, ardıç, sedir, selvi, karacaağaç, fındık ve ceviz ağaçlarıyla kaplı ormanlıklara sahiptir [2]. İlçede yağışlar ilkbahar ve sonbahar olmak üzere 2-3 ay kadar sürmekte, yazları kurak ve sıcak, kışları ise yaklaşık olarak 2 ay karla kalmakta ve karasal iklim görülmektedir (Duran & Baş & Özcan, 2013: 145-146).

Doğanhisar M.Ö. 500'lü yıllarda "Metyos – Meteos" adıyla Sultan dağında kuzeyden güneye uzanan doğal bir tepeye kurulmuştu. Doğanhisar adından anlaşılmak üzere bu tepe kaleyle sarılı olup halk tarafından da "Saray Yakası" adını almıştır (Aydın, 2006: 1). İbrahim Hakkı Konyalı'nın (1945: 587) Frig şehir olarak tanımladığı Doğanhisar Zeus'un sembollerinden olan kartala ithaf edildiğini ileri sürerek Roma ve Bizans dönemlerinde de sembolik özelliğini koruyan bu olgunun doğan, şahin, kartal gibi hayvanların Oğuz boylarınca da kutsal olarak kabul edilmesi sonucunda Türk-İslam dönemi içerisinde de yırtıcı bir hayvan olan doğanla sembolize edildiğini belirtir. Doğanhisar şehri 395 senesinde Bizans İmparatorluğuna bağlanmış, 1100 senesinde Anadolu Selçukluları himayesine girmiştir. Doğanhisar tüm zamanlar içerisinde siyasi mecburiyetler haricinde Akşehir'e bağlı durum göstermektedir. Anadolu Selçuklu devletinin çöküşüyle birlikte Doğanhisar bölgesi Eşrefoğlu Beyliği içinde, Beyşehir'e bağlanmıştır. Yöre 1327 senesinde Hamitoğulları tarafından ele geçirilince, Doğanhisar'daki hâkimiyette el değiştirmiştir. Hamitoğulları 1381 yılında Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir'le beraber Doğanhisar'ı da Osmanoğulları'na satmıştır. Osmanoğulları'nın eline geçen bu yöre 1476 yılında Fatih Sultan Mehmet'in emlak tahririyle Akşehir'e bağlanmıştır (Konyalı, 1945: 586). Türkiye Cumhuriyeti döneminde Doğanhisar 1957 yılında Akşehir'den ayrılarak Konya'nın ilçesi durumuna gelmiştir.

Konya merkezde yer alan 18. ve 20. yüzyıl ahşap mihrap ve minberli camilerin (Uçar, 2019) form ve malzeme olarak benzer özelliklerinin bulunduğu Doğanhisar'da ormanlık alanlarla kaplı olan ve yörenin tarihsel süreç içerisinde başlıca malzeme kaynağının ahşap olduğu bölgede bu çalışmamız sadece yöredeki geç dönem Osmanlı camilerinde bulunan ahşap mihrapları içermektedir. Amacımız ise söz konusu mihrapların tasarım, süsleme ve üslup özeliklerini belirleyerek, bunların bölgedeki yerini vurgulamaktır.

Mihrap, kıble olarak tanımlanan Mekke'de bulunan Kâbe'yi, böylece de namaz sırasında yüzün dönülecek yönünü işaret eden ve ibadet mekânlarını yönlendiren yapı elemanı olarak önem taşır (Bakırer, 2000: 1; Bozkurt, 2007: 1). Mihrap teriminin asıl kökeni hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, Arapçada "çatışmak-savaşmak" anlamlarındaki "harb" kökünden türetilerek, tekil "mihrab" ya da çoğul "meharib" olarak farklı manalarda kullanıldığı bilinir (Bozkurt, 2007: 8). Mihrabın Arapçada "saray, sarayın harem kısmı veya hükümdarın tahtının bulunduğu bölüm, Hristiyan azizlerin heykel hücresi, çardak oda, köşk, meclisin baş tarafı, en şerefli kısmı" gibi manalara denk gelen karşılıkları vardır (Erzincan, 2005: 30-37; Çaycı, 2017: 144). Konu ile ilgili çalışmalarda, terimin genel olarak yapıda bir kaide üzerinde yerden yüksek şekilde yapıldığına dair yorumlarıyla beraber, İslamiyet'in ilk yıllarında mihrabın harimde yükseltilmiş bir alanda "maksure"de olması göz önüne alınırsa, bu düşünce akla yatkındır (Bozkurt, 2007: 9-10).

Hicretten bir süre sonra "Ey Muhammed! Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilmekte olduğunu görüyoruz. İşte şimdi, senin memnun olacağın bir kıble döndürüyoruz. Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir. Ey Müslümanlar! Siz de nerede olursanız olun, yüzlerinizi o tarafa çevirin" (Kuran, 2/144.) ayeti ile kıble yönü Mekke bulunan Kâbe'ye çevrilmiş ve Hz. Muhammed (S.A.V.), artık Medine'de Mescid-i Nebevi'de kıbleyi işaret eden bir ağaç veya kaya parçasına yakın konumda namaz kıldırmaya başlamıştır (Bozkurt, 2007: 11). Kıble yönünün belirlemesinde kullanılan bir diğer malzemeyse Hz. Peygamberin asası olan "anaze"dir (Çaycı, 2017: 144). Anaze, Hz. Peygamberin namaz kılma yerini belirlemek için sütre[3] şeklinde kullanılır ve namaz esnasında Müslümanların rahatsız edilmemelerine yönelik dikkat toplama alanını temsil ederdi (Bozkurt, 2007: 12).

İslamiyet'in ilk yıllarında kıble yönü basit bir çizgi veya alçı bir levha ile işaret edilirken, 8. yüzyıldan itibaren Emevi yapılarında bunun yerini duvar içine yerleştirilen niş almıştır (Bakırer, 2000: 1). Anadolu'da 12-14. yüzyıllar arasında yapılan mihraplar; alınlık, köşelik, kavsara, niş ve sütunçelerin, iki ya da daha çok kenar silmesiyle çerçevelenmesinden meydana gelip dikdörtgen görünüme sahiptir (Bozkurt, 2007: 14). Çoğunluğu kesme taş ve mozaik çini, çok azı alçı malzemeyle yapılmış olan Anadolu Selçuklu mihraplarının boyutları genellikle içinde bulundukları yapı ile orantılıdır (Erzincan, 2005: 33). Anadolu'da 12. ve 14. yüzyıllar içerisinde en çok kullanılan mihrap malzemesi

[2] https://doganhisar42.weebly.com/co287rafi-durum.html (01.05.2021)

[3] Sütre: 1. Perde, örtü. 2. Evde veya açık alanda namaz kılarken öne konulan nesne (TDK, 14.12.2017).

taş olmuştur. Mengücek Beyliği'nin eseri olan Divriği Ulu Cami ile Selçuklu eseri olan Niğde Alâeddin Cami'deki kesme taş olarak yapılmış mihraplar dönemin en eski örnekleri arasında yer alır (Bektaşoğlu, 2009: 206). On üçüncü yüzyıl başlarından itibaren Konya Alâeddin Cami, Akşehir Ulu Cami, Sırçalı Mescit, Beyhekim Mescidi, Tahir ile Zühre Mescidi gibi yapılarda görüldüğü üzere mozaik çinili mihraplarda artış izlenir. Erken dönem Osmanlı mihrapları, Selçuklu etkisinin yanı sıra yeni arayışlarla beraber 15. yüzyıldan itibaren klasiğe yakın ilk örneklerin verildiği hazırlık dönemidir (Bozkurt, 2007: 17). Klasik dönemde başarılı ve ustalıkla işlenen mukarnaslar taş malzemenin kullanıldığı mihraplarda sade bir gönümün arz eder. 18. yüzyıldan itibaren Osmanlı sanatına girmeye başlayan batı sanatı üslupları ile mihraplar tezyin edilirken, sürekli altlı ve üstlü geçişler yapan "S-C" formlu ince kıvrım dallar, altın yaldızlar ve abartıyı ön plana çıkaran uygulamalara yer verilmiştir.

Başlangıçta basit planlı bir niş şeklinde ortaya çıkan mihraplar, zamanla değişerek dini mimarinin en önemli elemanı haline gelmiştir. Ayrıca ait oldukları devrin üslûplarından etkilendikleri için her devrin sanat anlayışını en iyi aktaran mimari elemanlardan biri olarak da dikkat çekmektedirler (Erzincan, 2005: 36). Mihraplar, yapının sınırlarından içe ve dışarıya doğru taşıntı yapabilecek kadar özel durumlara sahiptir. Bu durum mihrapların harim içinde en şerefli kısım olması ve harimde bir sahın daha oluşturabilmesiyle hem fonksiyonel hem de teknik bir özelliğidir.

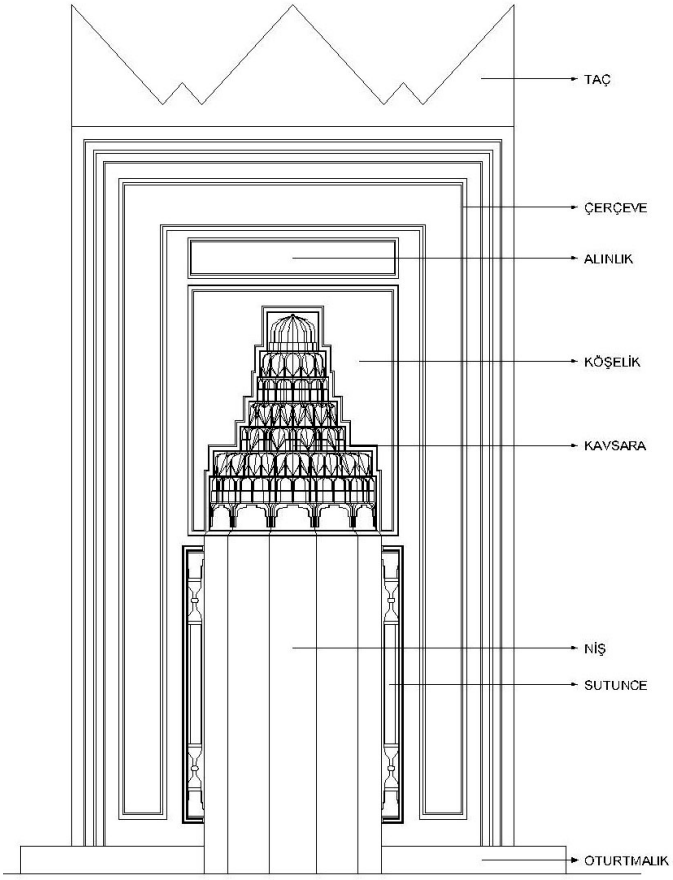

(Bozkurt, 2007: 19)

Mihraplar, taş, mermer, alçı, çini, ahşap gibi malzemelerden yapılmışlardır. İbadet mekânlarının harim kısımlarında yer alan en süslü fonksiyonel ögelerinden biri olan mihrapların süslemelerinde; geometrik, bitkisel, yazılı ve nesnel kompozisyonlar kullanılmıştır.

Mihrap; cami, mescit, medrese ve türbe gibi yapılar içerisinde kendisine has tasarım ve üslûp farklılıkları bulunan elemandır. Mihraplar Anadolu'nun çevresinde farklıklar gösterdiği gibi, Anadolu'da da bölgesel farklılıklar

göstermektedir. Bu farklıklar mihrap elemanlarının biçimlendirilmesi, malzeme, teknik ve süsleme özellikleri üzerinden oluşmaktadır (Fidan, 2019: 1).

Mihrap elemanlarının isimlendirilmesi yapılırken, "On üç ve On dördüncü Yüzyıllarda Anadolu Mihrapları" (Bakırer, 2000) ile "Osmanlı Selatin Cami Mihrapları" (Bozkurt, 2007) adlı çalışmalar dikkate alınmıştır. ***Taç*** mihrabın üzerinde yer alan yatay düzlem şeklinde olan, tepelik ya da çerçeve elemanlarına oturan bölümdür. ***Tepelik*** mihrabı kuşatan en dış çerçeve ve taç arasında yer alan kısımdır. Oluşum itibarıyla mihrap çerçevesinin dışına doğru kademeli bir şekilde taşma yapabilir. ***Çerçeve*** mihrap merkezinde yer alan niş, kavsara ve alınlık gibi elemanları genellikle ters "U" formunda kuşatan dar veya geniş ölçekli silmelerdir. Yüzeylerinde geometrik, bitkisel ve yazılı süslemeler bulundurabilir, ayrıca kademeli olarak yapılabilir. ***Alınlık*** çerçeve, kavsara ve köşelik elemanları arasında yer alan, genellikle yatay dikdörtgen formdaki, içinde yazı olan elemandır. Alınlık her mihrapta bulunmayabilir. ***Köşelik*** kavsara kemerini tek ya da iki parça halinde kuşatan ve genellikle iki adet üçgen parçadan meydana gelen elemandır. ***Kavsara*** mihrap nişinin üzerinde yer alan elemandır. Mukarnaslı veya yarım kubbe şeklinde olabilir. ***Niş*** mihrabın girintili olarak yapılmış kısmıdır. Dikdörtgen, çokgen, yarım daire planlı olabilmektedir. ***Sütunçe*** mihrap nişinin kenarlarında veya çerçeve kanatlarında bulunabilmektedir. Sütunçeler taşıyıcı olmaktan ziyade süsleme ve mihraptaki durağanlığı giderme amaçlı yapılmaktadır. ***Oturtmalık*** mihrabın üzerinde yükseltildiği elemandır. Oturtmalık mihraplarda sık görülen eleman değildir. Bazen üzerinde çerçevelerin kanatları yer alırken, bazen sütunçeler bulunmaktadır.

Çalışmamızda Deştiğin Camisi (1871), Başköy Camisi (19. yy), Uncular Camisi (19. yy), Yenice Camisi (19. yy) ve Orta Cami (19-20. yy) gibi özgün ahşap mihraplara sahip beş adet örnek yer almaktadır.

Deştiğin Camisi Mihrabı

Cami Doğanhisar'ın Deştiğin mahallesinde yer almaktadır. Kim tarafından yaptırıldığı belli olmayan cami düzgün yonu taş ve moloz taşlarla hatıl uygulamalı olarak inşa edilmiştir. Kuzey-güney uzantılı caminin harim kısmı mihraba dik olarak uzatılmış iki sıra ayak dizisiyle üç sahın şeklinde planlanmıştır. Caminin ahşaptan yapılan son cemaat yeri doğu cephe boyunca uzanmaktadır ve harime giriş bu cepheden sağlanır. Caminin mihrabı harimin güney duvarı ortasında olup, harime doğru çıkıntılı olarak yapılmıştır. Kitabesi olmayan mihrabın ustası hakkında bir bilgi mevcut değildir. Ahşap çakma ve delikişi tekniklerinde yapılan mihrap 4.53x2.98 m ölçülerinde olup taç, çerçeve, alınlık, köşelik, kavsara ve niş birimlerinden oluşmaktadır.

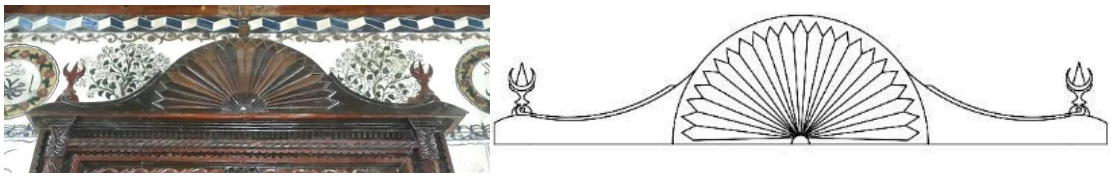

Görsel 1: Deştiğin Camisi Mihrap Tacı

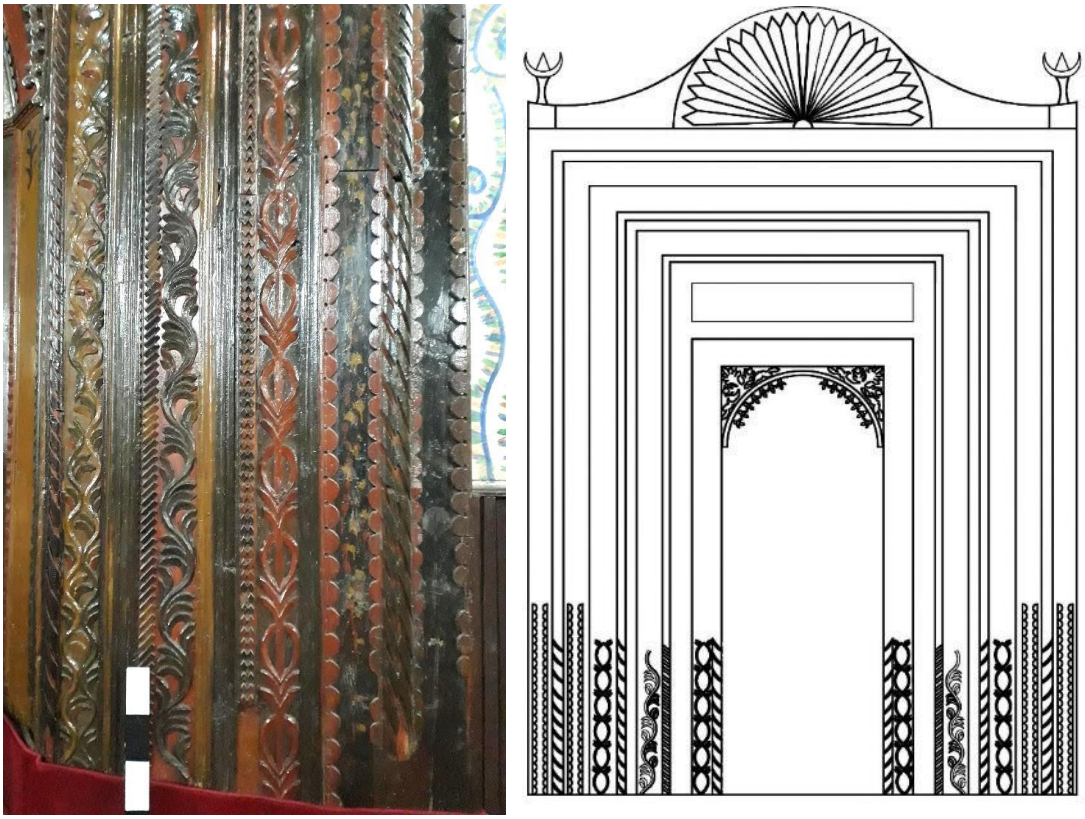

Görsel 2: Deştiğin Cami Mihrap Çerçeveleri

Mihrabın taç kısmının ortası yarım daire formunda olup, her iki yan doğru alçalarak uzanmaktadır. Taç merkezdeki bir noktadan ışınsal düzlemde açılan sivri uçlu kollar ile yarım güneş kursu motifini yansıtmaktadır.

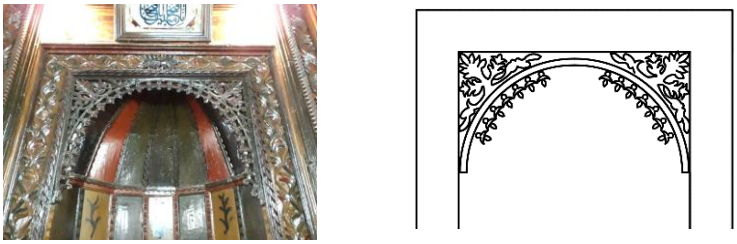

Görsel 3: Deştiğin Camisi Mihrap Kavsara Kuşatma Kemeri ile Kavsara Köşeliği

Mihrap nişini ters "U" formunda farklı genişlikteki çerçeveler kuşatmaktadır. Çerçeveler kademeli bir şekilde düzenlenmiş olup birbirlerinden dar silmelerle ayrılırlar. Çerçevelerde "S ve C" kıvrımları yapan ve bu kıvrımlardan açılan yapraklar süsleme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Motifler delikişi tekniğinde yapılıp ahşap üzerine çakma olarak uygulanmıştır. Yatay dikdörtgen formlu alınlık, kavsaranın üzerinde, üçüncü ile dördüncü çerçeve arasında yer almaktadır. Alınlık yüzeyi boş bırakılmıştır. Mihrap kavsarasının iki yanında yer alan köşelikler, delikişi tekniğinde yekpare ahşaptan yapılmıştır. Köşeliklerde yer alan kompozisyon "S" kıvrımlarından açılan dilimli yapraklara ve stilize palmetlere sahiptir.

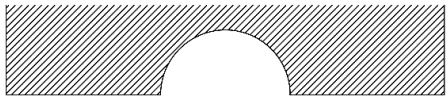

Görsel 4: Deştiğin Camisi Mihrap Nişi ve Planı

Yarım daire formlu nişin üzerini yarım kubbe şeklindeki kavsara örtmektedir. Kavsaranın dış kısmı üçer yapraklı motif dizisinden oluşan kemerle çevrilmiş, iç kısımda ise ince silmelerle dilimlendirilerek çokgen bir görünüm oluşturulmuştur. Kavsaradan niş kısmına geçişteki yatay silme kavsara ile niş arasında ayrıt işlevi görmektedir. Niş de kavsara yüzeyindeki gibi dilimlendirilerek çokgen bir hale getirilmiştir.

Başköy Camisi Mihrabı

Cami Doğanhisar ilçesi Başköy mahallesinde yer almaktadır. Yapım tarihi belli olmamakla birlikte 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında yapılmış olmalıdır. Duvarları ahşap hatıllarla desteklenen ve moloz taş ile inşa edilen yapı dikdörtgen plandadır. Her sırada dört ayağın yer aldığı destek sistemi ile beş sahına ayrılan yapıda ayaklar düzensiz olarak yerleştirilmiştir.

Görsel 5: Başköy Camisi Mihrap Tacı

Caminin mihrabı harimin güney duvarı ortasında olup, harime doğru çıkıntılı olarak yapılmıştır. Kitabesi olmayan mihrabın ustası hakkında bir bilgi mevcut değildir. Ahşap çakma ve delikişi tekniklerinde yapılan mihrap 3.67x2.74 m ölçülerinde olup; taç, çerçeve, alınlık, köşelik, kavsara ve niş birimlerinden oluşmaktadır.

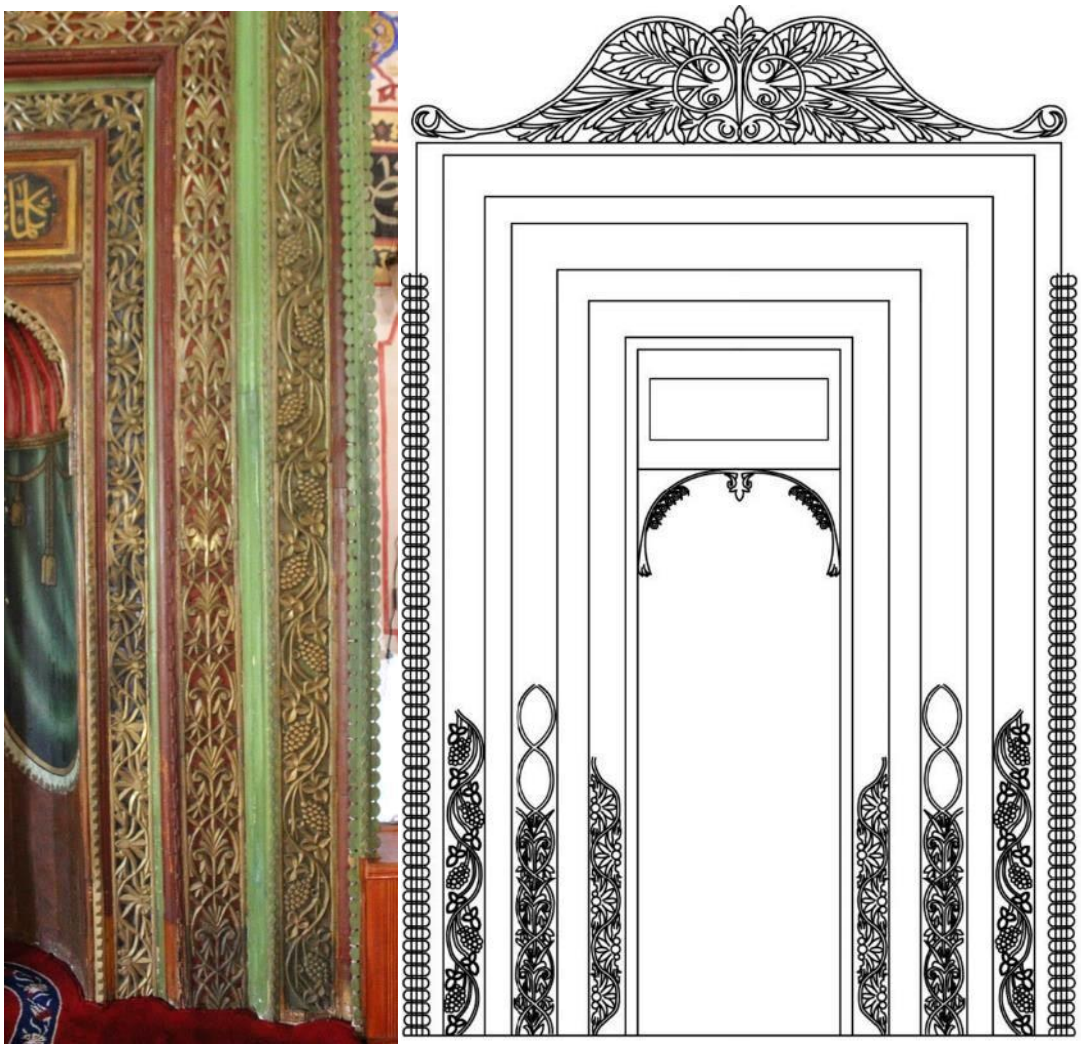

Görsel 6: Başköy Camisi Mihrap Çerçeveleri

Mihrabın taç kısmı, ortadan iki yana doğru alçalarak devam eden ve köşelerde volüt şeklinde sonlanan dallar ile bu dallardan serbest şekilde açılan akantus yapraklarını anımsatan yapraklarla süslenmiştir.

Mihrap nişini, kavsara ve alınlık birimlerini ters "U" formunda üç yönden kuşatan farklı genişlikteki, kademeli, birbirinden silmelerle ayrılan üç adet çerçeve kuşatır. Çerçevelerin yüzeyinde kıvrım dallar ve bunlardan açılan volütlü veya düz sivri yapraklarla birlikte üzüm salkım motifleri yer alır. Çerçevelerle kavsara arasında kalan yatay dikdörtgen formlu alınlıkta,

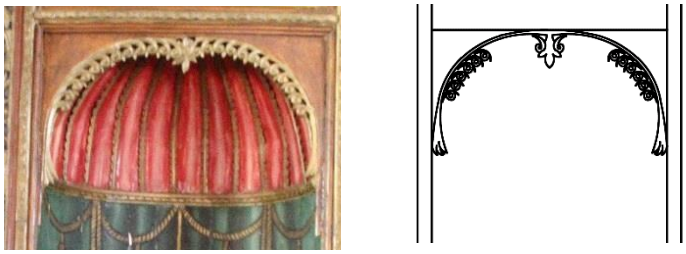

Görsel 7: Başköy Camisi Mihrap Kavsara Kuşatma Kemeri ile Kavsara Köşeliği

her iki kenarı Bursa kemeri formunda düzenlenen kartuş bulunur. Kartuş alınlığa göre biraz daha yüksek tutulmuş ve üzerine sülüs yazıyla *"Küllemâ dehale aleyhâ Zekeriyyal Mihrabe"* ayeti yazılmıştır.

Yarım daire formlu nişin üzerini yarım kubbe şeklindeki kavsara örtmektedir. Dilimli kavsaranın kemerinde "و" harfi formunda münhani çiçekler bulunmakta, kilit noktasında ise sarkıt şekilde üç yapraklı bitkisel motif yer almaktadır.

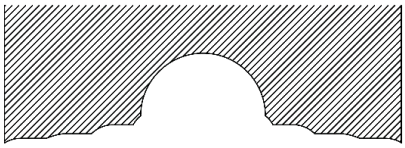

Görsel 8: Başköy Camisi Mihrap Planı

Kavsara yarım kubbesi ile niş arasında yatay olarak uzanan ince bir silme ayrıt işlevi görmektedir. Niş yüzeyinde boya ile yapılan ve ışık-gölge oyunuyla üç boyutlu etki yaratılan perde motifi bulunur. Perdenin üst kısmından kısa ve uzun püsküller sarkmaktadır.

Uncular Camisi Mihrabı

Cami Doğanhisar ilçesi Uncular mahallesinde yer almaktadır. Yapım tarihi ile ilgili kesin veri bulunmamaktadır. Yöredeki bazı yapılar gibi 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında yapılmış olmalıdır. Mihrabı Başköy Camisi mihrabıyla büyük benzerlik içerisindedir. Caminin duvarları ahşap hatıllarla desteklenen moloz taş ile örülmüştür. Dikdörtgen planlı yapı kuzey-güney doğrultuda mihraba dik uzanan iki ahşap destek sırasıyla üç sahına ayrılmıştır.

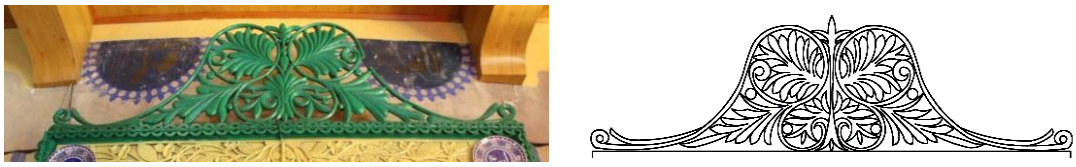

Görsel 9: Uncular Camisi Mihrap Tacı

Caminin mihrabı harimin güney duvarı ortasında olup, harime doğru çıkıntılı olarak yapılmıştır. Kitabesi olmayan mihrabın ustası hakkında bir bilgi mevcut değildir. Ahşap çakma ve delikişi tekniklerinde yapılan mihrap 4.30x3.31 m ölçülerinde olup; taç çerçeve, alınlık, köşelik, kavsara ve niş birimlerinden oluşmaktadır.

Görsel 10: Uncular Camisi Mihrap Çerçevesi

Mihrabın taç kısmı, ortadan iki yana doğru alçalarak devam eden ve köşelerde volüt şeklinde sonlanan dallar ile bu dallardan serbest şekilde açılan akantus yapraklarını anımsatan yapraklarla süslenmiştir.

Mihrap nişi ve kavsarası ile alınlık birimlerini ters "U" formunda üç yönden kuşatan farklı genişlikteki, kademeli, birbirinden silmelerle ayrılan üç adet çerçeve kuşatır. Çerçevelerin yüzeyinde kıvrım dallar ve bunlardan açılan volütlü veya düz sivri yapraklarla birlikte üzüm salkımları görülür. Çerçevelerle kavsara arasında yer alan yatay dikdörtgen formlu alınlıkta, her iki kenarı Bursa kemeri şeklinde düzenlenmiş kartuş yer almaktadır. Kartuşun zemini alınlık yüzeyinden yükseltişmiş ve üzerine sülüs yazıyla *"Küllemâ dehale aleyhâ Zekeriyyal Mihrabe"* ayeti yazılmıştır.

Görsel 11: Uncular Camisi Mihrap Kavsara Kuşatma Kemeri ile Kavsara Köşeliği

S ve C kıvrımlı kavsara kemeri kıvrım dal şeklinde düzenlenmiştir ve adeta iki yana doğru kaldırılan perde görünümü kazanmıştır. Köşelik yüzeyleri sade bırakılmıştır.

Kavsara yarım kubbe şeklinde yapılmıştır. Kavsara ile niş arasında herhangi bir ayrıt olmadan doğrudan nişe geçiş yapılmaktadır. Yarım daire formundaki niş ince ahşap çıtaların yerleştirilmesiyle çokgen görünüm kazanmıştır.

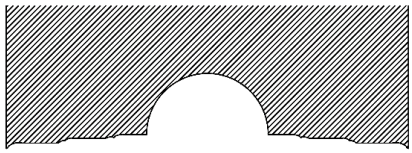

Görsel 12: Uncular Camisi Mihrap Plan

Yenice Camisi Mihrabı

Cami Doğanhisar ilçesi Uncular mahallesinde yer almaktadır. Caminin yapım tarihi ile ilgili kesin bilgi bulunmamakla birlikte 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında yapılmış olmalıdır. Caminin duvarları ahşap hatıllı moloz taş örgülüdür. Harim mihraba dik uzanan iki ahşap destek sırasıyla üç sahına ayrılmıştır.

Görsel 13: Yenice Camisi Mihrap Tacı

Caminin mihrabı harimin güney duvarı ortasında olup, harime doğru çıkıntılı olarak yapılmıştır. Kitabesi olmayan mihrabın ustası hakkında bir bilgi mevcut değildir. Ahşap çakma ve delikişi tekniklerinde yapılan mihrap 3.17x2.77 m ölçülerinde olup; taç, çerçeve, alınlık, köşelik, kavsara ve niş birimlerinden oluşmaktadır.

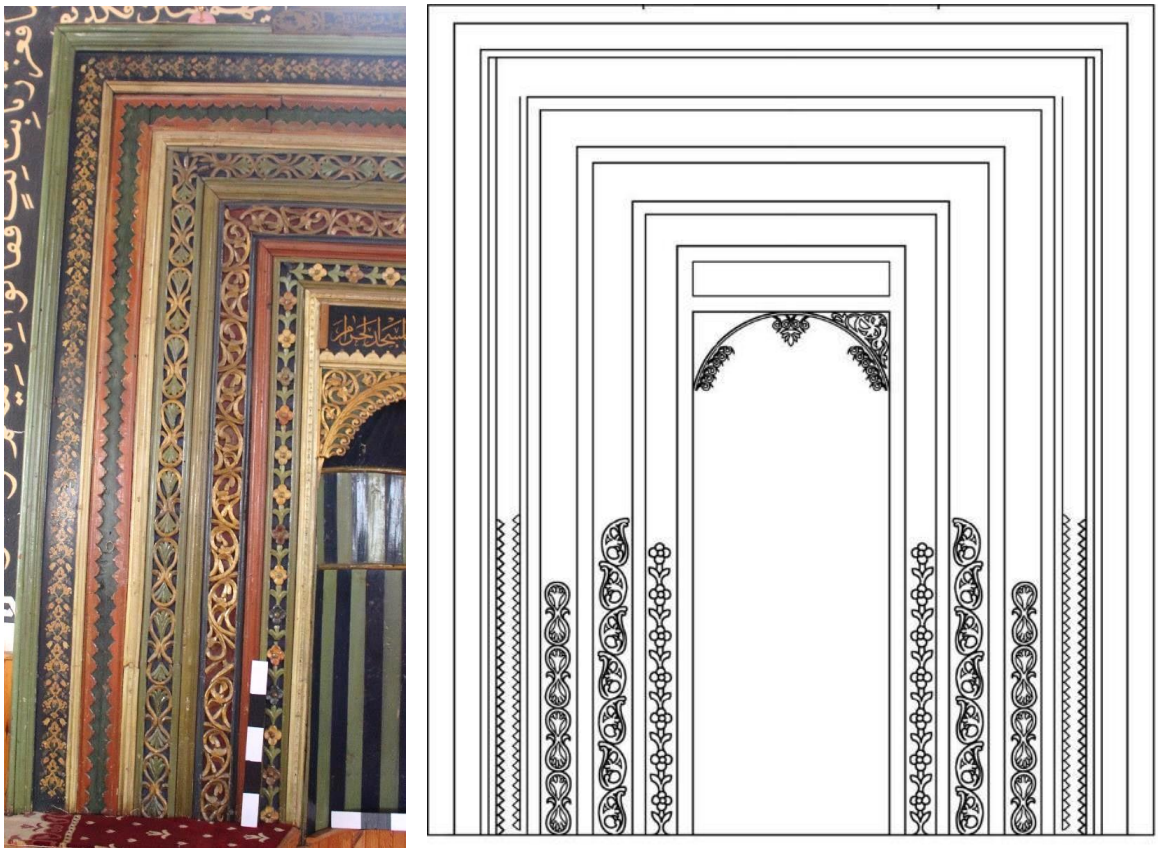

Görsel 14 Yenice Cami Mihrap Çerçeveleri

Mihrabın taç kısmı yarım daire formda delikişi tekniğinde düz satıhlı olarak yapılmıştır. Tacın yarım daire kemeri küçük yapraklarla sonlanmaktadır. Tacın yüzeyi üç adet dairesel motif ile süslenmiştir. Ortadaki motif diğer iki motife göre daha büyük olup içinde altı kollu yıldız motifi bulunur. Yıldızın merkezinde de altı yapraklı çiçek yer alır. Çiçek, tomurcuğundan ışınsal düzlemde açılan oluklu yapıya sahip sivri uçlu altı yaprağa sahiptir. Çiçeğin yaprakları yıldızın kollarıyla aynı hizaya denk gelmektedir. İki yanda yer alan motifler ise gülbezek formunda yapılmış olup, tomurcuktan ışınsal düzlemde açılan oluklu yapıya sahip sivri uçlu altı yaprağ sahiptir. Tacın alt kısmında, sağında ve solunda kıvrım dal şeklinde bitkisel ögeler görülen yatay dikdörtgen bir kartuş bulunur. Kartuşta, delikişi tekniğinde sülüs karakterli düz satıhlı "Allah Barekallah" ve "La İlahe İllallah Muhammedün Resulallah" yazılıdır.

Mihrap nişi, kavsarası ve alınlık birimlerini ters "U" formunda üç yönden kuşatan beş adet çerçeveden en dıştakine kalemişi ile sarı ve yeşil renk tonlarında çanak yaprakları aşağıya sarkan palmet, rumi üslubunda ortabağlar ve lale motifleri işlenmiştir. İkinci çerçevede testere dişi uygulaması yer alırken, üçüncü ve dördüncü çerçeveler kıvrım dallar ve bunlardan açılan serbest yapraklarla dolgulanmıştır. Beşinci çerçeve delikişi tekniğinde yapılmış sap, kıvrım dallar ve tomurcuklu dört yapraklı çiçeklerle süslenmiştir. Çiçeğin yaprakları oluklu olup, merkezdeki tomurcuktan ışınsal düzlemde papatya çiçeğini andıracak şekilde açılmıştır. Çerçeve ile kavsara arasında yatay dikdörtgen bir tabla şeklinde alınlık bulunmaktadır.

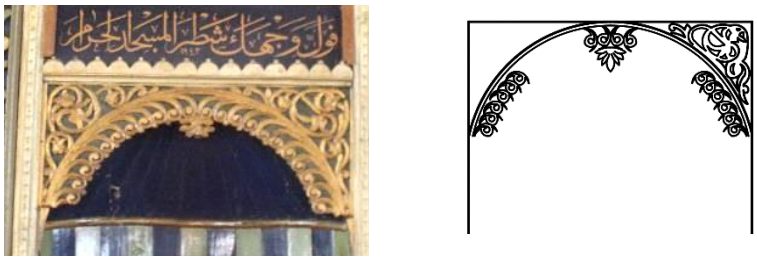

Görsel 15: Yenice Camisi Mihrap Kavsara Kemeri ile Kavsara Köşeliği

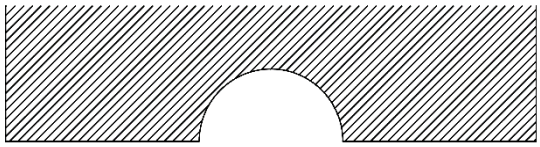

Görsel 16: Yenice Camisi Mihrap Plan

Alınlıkta mihrap ayeti olarak "Fevelli Vecheke Şatral-Mescidi'l Haram" yazılıdır. Alınlığın alt kısmı yarım daire şeklinde, dilimli silme ile tamamlanmıştır

Kavsara kemerinin iki yanında üçgen formda köşelikler yer alır. Köşeliklerin yüzeyine siyah renkte bez serilmiş ve üzerine de delikişi tekniğinde, silindirik satıhlı bitkisel motifli parçalar çakılmıştır. Kompozisyonda "S ve C" formunda ince kıvrım dallar ve bu dalların ucunda iki yapraklı laleler yer alır.

Yarım daire formlu nişin üzerini yarım kubbe şeklindeki kavsara örtmektedir. Kavsara kemerine "و" harfi formunda motifler yerleştirilmiş olup, ortada sarkıt şekilde üç yapraklı bitkisel motif yer almaktadır. Kavsara ile yarım daire formlu nişi birbirinden ince bir silme ayırmaktadır.

Orta Cami

Cami Doğanhisar ilçesi Orta mahallede yer almaktadır. Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinden alınan belgelerde yapının inşa tarihi 1910-1915 şeklinde geçmektedir. Caminin mimarisi ve mihrap, minber, kürsü gibi litürjik unsurları yöresel özellikler göstermekle birlikte kim tarafından yaptırıldığı bilinmektedir.

Görsel 17: Orta Cami Mihrabı

Cami kuzey-güney yönde dikdörtgen planlıdır. Harime girişi sağlayan kapı batı cephenin kuzey tarafına yakın konumdadır. Harim ahşap kirişlemeli ve desteksiz düz tavanlıdır.

Caminin mihrabı harimin güney duvarı ortasında olup, harime doğru çıkıntılı olarak yapılmıştır. Kitabesi olmayan mihrabın ustası hakkında bir bilgi mevcut değildir. Ahşap çakma ve delikişi tekniklerinde yapılan mihrap 2.49x1.42 m ölçülerinde olup, tepelik, çerçeve, alınlık, köşelik, kavsara ve niş birimlerinden oluşmaktadır.

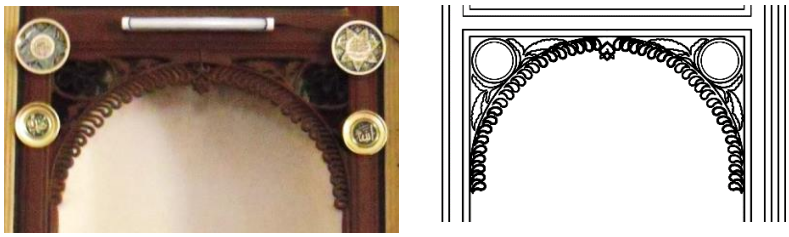

Görsel 18: Orta Cami Mihrap Kavsara Kuşatma Kemeri ile Kavsara Köşeliği

Taç kısmı olmayan mihrapta tepeliğe yer verilmiştir. Tepelik ince silmelerle kademeli olarak daralma yapıp çerçeve üzerine oturtulmuştur.

Mihrabın niş, kavsara ve köşelik birimlerini ters "U" formunda geniş silmeli, ince silmeli ve dış bükey eğrili üç adet farklı çerçeve kuşatmaktadır. Üçüncü çerçevede *"Küllemâ dehale aleyhâ Zekeriyyal Mihrabe"* yazılı yatay dikdörtgen alınlık tablası yer almaktadır.

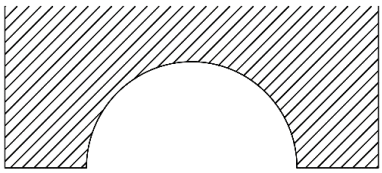

Çizim 19: Orta Cami Mihrap Planı

Kavsara köşelikleri, delikişi tekniğinde yekpare olarak yapılmıştır. Köşelik merkezlerinde *"Allah"* ve *"Muhammed"* yazan madalyonlar ve bu madalyonların etrafında serbest açılan rumi yapraklar yer alır. Yarım daire formlu nişin üzerini yarım kubbe şeklindeki kavsara örtmektedir. Kavsaranın dış kısmında yer alan kemer kavisi üzerinde "و" harfini anımsatan yapraklar ardışık olarak uygulanırken, kavsara kemerinin ortasına, sarkıt şeklinde dilimli yapraklara sahip palmet yerleştirilmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Türkler Anadolu'yu yurt edindikten sonra bu topraklarda hemen her türde yapı inşa etmişlerdir. Bunlar arasında özellikle cami ve mescitler hem mimari hem de süsleme açısından en başta gelen yapı türü olmuştur. Ortaya konan bu ibadet yapılarında yer alan mihraplar ise, tasarım ve süsleme özellikleri bakımından çoğunlukla inşa edildikleri dönem ile bulunduğu coğrafyanın özelliklerini gösterir.

Mihrapların Yapı İçindeki Konumları

Geleneksel Türk cami mimarisinde mihraplar çoğunlukla kıble duvarı ortasında olup, genellikle kuzey cephede yer alan girişle aynı eksende yer alır. Yine sahip oldukları niş de çoğunlukla mihrap duvarı içerisinde çözümlenmiştir. Mihraplar ya harime doğru taşıntılı ya da kıble duvarı cephesinden dışarıya çıkıntılı olabilmektedir.

İncelediğimiz örneklerde mihraplar kıble duvarı cephesinden dışarıya doğru çıkıntı yapmamaktadır. Mihraplar harime doğru taşıntı yapmakta ve niş ise duvar içerisinde yer almaktadır.

Başköy, Uncular, Yenice cami mihrapları harimin kuzey cephesindeki giriş aksında ve kıble duvarı ortasında bulunurlar. Deştiğin ve Orta camilerinin girişlerinin yan cephelerde yer almasından dolayı, mihrap ile giriş aksı ilişkisi kurulamamaktadır.

Malzeme ve Teknik

Ele alınan beş adet mihrapta yapım malzemesi ahşaptır. Konya merkez ve ilçelerinde yer alan geç dönem Osmanlı camilerinde ahşap mihraplar sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan merkezde olanlarından bazıları Saksağanlar Camisi (1805), Polatlar Hatıp Camisi (1813), Hacı İvaz Camisi (1821), Babı Aksaray Camisi (1828), Ayanbey camisi (1834), Tarhana Mescidi (19. yy sonu), merkez dışında ise Başarakavak Zahide Hatun Camisi (1748), Tepeköy Camisi (1867), Sızma Büyük Camisi (19. yy), Bozkır'da Dere Kasabası Büyük Camisi (1872), Beyşehir'de Bayafşar Camisi (1800) ve Bayındır Köyü Camisi (19.yy) mihraplarıdır (Karpuz, 2009; Altın, 2009; Fidan, 2017). Bu gibi örnekler Konya'da geç dönem Osmanlı camilerinde ahşap mihrap uygulamalarının yoğun olduğunu gösteren önemli verilerdir.

İncelediğimiz örneklerdeki ahşap mihrapların süslemeleri eğri kesim tekniğinde kesilerek yapılan, mümkün olduğunca tek parça levhalar halinde oluşturulan geometrik ve bitkisel kompozisyonların, ufak çiviler yardımıyla zeminde yer alan farklı kontrast renkteki ahşabın ya da kumaşın üzerine aplike edilmesiyle oluşturulmuştur (Önge, 1984: 131). Bazı mihraplarda kadife veya çuhaların zaman içerisinde kaldırıldığı anlaşılmaktadır.

Mihrap Elemanları

Doğanhisar'daki geç dönem Osmanlı camilerindeki ahşap mihraplar genellikle taç, çerçeve, alınlık, kavsara, kavsara köşelikleri ve nişlerden oluşmaktadır.

Taç: Mihrapların taçlarında iki farklı uygula görülmektedir. Birincisi yarım daire formunda yapılan taçlar, ikincisi "S – C" formlu taçlardır.

Yarım daire formundaki taçlardan Deştiğin Camisi mihrabındaki tacın yarım dairesinin yüzeyinde şems motifini andıran uygulama bulunurken, Yenice Camisi mihrap tacında yarım daire yüzeyinde delik işi tekniğinde yapılan madalyon içindeki altı kollu yıldız ve her iki yanında madalyon içinde altı yapraklı çiçek yer almaktadır.

"S – C" kıvrımlı formdan meydana gelen taçlar Başköy Camisi ve Uncular Camisinde karşılıklı "S" kıvrımı yapan ince kıvrım dallar ve kıvrım dalların içinde serbest açılan yapraklardan oluşmaktadır.

Çerçeve: Doğanhisar'daki geç dönem Osmanlı camilerindeki ahşap mihraplarda çerçevelerin tamamı mihrap merkezini ters "U" formunda kuşatmaktadır. Çerçeveler bitkisel veya geometrik karakterli motiflerle süslenmiştir.

Başköy Camisi ve Uncular Camisi mihraplarında üçer adet, Deştiğin Camisi ve Yenice Camisi mihraplarında ise dörder adet çerçeve bulunur. Çerçevelerde bez üzerine delikişi tekniğinde yapılan bitkisel süslemeli ahşap parçaların çakılmasıyla uygulanan süslemeler görülür. Çerçeveler arasında oldukça dar tutulmuş iç ve dış bükey silmeler bulunur.

Orta Cami mihrabındaki çerçeveler ise tamamen dar ve geniş ölçülerdeki iç ve dış bükey silmelerden oluşmaktadır.

Alınlık: Mihraplarda yer alan alınlık birimleri genellikle kavsara ile çerçevelerin arasında bulunur. Bunun dışında Deştiğin Cami mihrabında alınlık kısmı üçüncü ile dördüncü çerçevenin arasında, Orta cami mihrabında ise doğrudan üçüncü çerçeve içerisinde yer almaktadır. Alınlıklar genel olarak yatay dikdörtgen bir kompozisyon içerse de, Başköy Cami mihrabındaki alınlık Bursa kemeri formunda kulaklara sahip kartuş şeklindedir.

Köşelik: İncelediğimiz mihraplarda kavsara köşelikleri yapım özelliği açısından benzerlik göstermekle birlikte, süslemelerde farklılık görülebilmektedir. Deştiğin, Yenice ve Orta camilerin köşelikleri delikişi teknikleriyle süslenirken, Başköy ve Uncular camilerinde sade bırakılmıştır.

Kavsara ve niş: incelediğimiz örnekler içerisinde mihrap kavsaralarının tamamı yarım kubbe şeklinde olup nişler yarım daire planlıdır.

Süsleme

Doğanhisar'daki ahşap mihraplar özgünde bitkisel ve geometrik motiflerle süslenirken,sonradan boya ile yapılan nesnel motifler de kullanılmıştır. Mihraplarda, özellikle çerçevelerde birbirini tekrar eden motifler görülür. Kompozisyonlar delikişi tekniğinde süslenen ahşap parçaların kadife-kumaş üzerine çakılmasıyla oluşur.

Bitkisel süsleme

Rumi grubu: Türk süsleme sanatlarının her döneminde sıkça kullanılan bir motif olan rumiler hakkında bitkisel ya da zoomorfik kökenli olduğuna dair tartışmalar bulunmaktadır (Mülayim, 2015: 177).

İncelediğimiz mihraplarda rumiler yer yer stilizasyona uğramakla birlikte palmet, hatayi grubu ve bitkisel örgülerle beraber kullanıldığı görülmektedir. Deştiğin Camisi mihrabının çerçeve ve köşeliklerinde, Yenice Camisi mihrabının dış çerçevesinde ortabağ formundaki rumiler, köşelikler ve taç kısmında, Uncular Cami mihrabının kavsarasında, Orta Cami mihrabının köşeliklerinde rumi yapraklar görülmektedir. Bahsi geçen birimlerde yapılan rumi yapraklar klasik üslupta yapılmış rumi yapraklardan farklı olarak stilizasyona uğramış, bazen kompozisyonda serbest açılan yapraklar gibi bazen de iki ve üç yapraktan oluşarak kanatlı halde yapılmıştır.

Palmet / Üç yapraklı çiçek grubu: Türk süsleme sanatında yoğun olarak kullanılan palmetler, her dönemin örneklerinde daha farklı stilizasyona uğrayarak değişimler göstermektedir (Mülayim,1976: 145). Birçok parçadan

oluşabilen palmet motifi karşımıza farklı tiplerde de çıkmaktadır. İncelediğimiz mihraplarda palmetler bazen tek başına kullanılmakla beraber bazen de rumi ve bitkisel örgü gruplarıyla kullanılmıştır.

Doğanhisar'daki geç Osmanlı dönemi ahşap mihraplarında karşımıza çıkan üç yapraklı bitkisel motifler daha çok palmet motiflerine benzerlikleri ile dikkat çekmektedir. Palmet motifi kurgu itibarı ile iki çanak ve bir taç yapraktan oluşurken, çanak yaprakları aşağıya doğru sarkma yapmaktadır. Üç yapraklı bitkisel motifler de kurgu itibarıyla iki çanak ve bir taç yapraktan oluşmaktadır fakat buradaki çanak yapraklar her zaman aşağıya doğru sarkma yapmamakta, motifteki tüm yapraklarda sık sık yüzeydeki boşluğa göre şekillenmektedir. Yani üç yapraklı bitkisel motifler yüzeyde serbest açılan yapraklar tarzında görülebilmektedir. Üç yapraklı bitkisel motifler kıvrım dalların uçlarında açılabildiği gibi aynı zamanda kıvrım dalların gövdesinden de açılmaktadır.

Palmet şeklinde yapılan üç yapraklı motifler delikişi tekniğinde, orta kısmında iki yana hafif eğimli olarak yapılmıştır. Deştiğin Cami mihrabının çerçevelerinde, Yenice Camisi mihrabının taç, çerçeve ve köşeliklerinde, Başköy Cami mihrabının taç ve çerçevelerinde, Uncular Cami mihrabının taç, çerçeve ve köşeliklerinde görülmektedir. Başköy Camisi ve Uncular Camisi mihrap çerçevelerinde üzüm salkımları arasında kullanılan oluklu gövdeye sahip üç yapraklı bitkisel motifler asma yaprağı şeklinde kullanılmıştır.

Gülbezek: İncelediğimiz mihraplar içerisinde gülbezek örneği sadece Yeni Cami mihrabının taç kısmında görülür. Mihrap tacının merkezdeki altı kollu yıldızdın içinde ve bu yıldızın iki yanında merkezden ışınsal düzlemde açılan altı yapraklı ve oluklu yapıya sahip çiçekler bulunmaktadır.

Akantus: Akantus bitkisinin Türkçe karşılığı "ayı pençesi" anlamına gelmektedir (Demiriz, 1984: 19). Akantuslar süslemede genel olarak doğal görünümüyle kullanılmakla birlikte bazen stilize edilmiş şekilde de kullanılır (Bozkurt, 2007: 247).

Doğanhisar'daki ahşap mihraplarında karşımıza çıkan akantuslar delikişi tekniğinde yapılmıştır. Deştiğin Camisi mihrabının çerçevelerinde, Başköy Camisi mihrabının taç ve çerçevelerinde, Yenice ve Uncular camilerinin mihrabının taç, çerçeve ve köşeliklerinde ahşap malzemeden delikişi tekniğinde yapılan akantus motifleri görülmektedir.

Lale: İncelediğimiz ahşap mihraplarda karşılaşılan lale motifleri, genel görünüm açısından kanatlı rumi yapraklarına benzemektedir. Kanatlı rumilerde bir saptan çıkan iki adet yaprak farklı yönlere açılırken, lale motifi kıvrım dal veya sapın hareketi doğrultusunda uzanan iki yaprak şeklinde açılmaktadır.

İncelediğimiz örnekler içerisinde lale motifi sadece Yenice Camisi mihrabının en iç ve en dış çerçevelerinde görülmektedir. Dıştaki çerçevede kalemişi tekniğinde yapılmış ince bir sap ve iki yaprakla oluşturulmuş laleler görülmektedir. En içteki çerçevede ise delikişi tekniğinde silindirik satıhlı olarak rumi motifi şeklinde yapılmış kıvrım dalların ucunda iki adet yaprak şeklinde açılmış laleler görülür.

Üzüm Salkımı: Başköy Camisi ve Uncular Camisi mihraplarının çerçevesinde karşımıza çıkan üzüm salkımları delik işi tekniğinde, silindirik satıhlı olarak yapılmışlardır. Üzüm salkımları kompozisyonda tek başına değil asma yaprağını andıran üç yaprakla beraber kullanılmıştır.

Bitkisel Örgüler: Mihrapların çerçeveleri, köşelikleri ve taç kısımlarında görülen bitkisel örgüler genellikle delikişi tekniğinde, silindirik satıhlı olarak "S-C" kıvrımları formunda yapılmıştır. Deştiğin Camisi mihrabının çerçevelerinde, Başköy Camisi ve Uncular Camisi mihraplarının taç ve çerçevelerinde, Yenice Camisi mihrabının köşeliklerinde, kıvrım dallardan meydana gelen bitkisel örgüler görülmektedir.

Geometrik Süsleme

Doğanhisar'daki geç dönem Osmanlı ahşap mihraplarında, zikzak ve sarmal sıralardan oluşan geometrik süsleme ile bir merkezden gelişim gösteren geometrik süsleme kompozisyonları karşımıza çıkmaktadır.

Zikzak (Demiriz, 2004: 251) ve sarmal sıralardan oluşan geometrik süsleme: Yenice Camisi mihrabının çerçevesinde testere dişi şeklinde zikzak uygulaması görülmektedir. Deştiğin Camisi mihrabının silmesi delikişi tekniğinde sarmal olarak yapılmıştır. Başköy Camisi mihrabının silmelerinde iki adet zikzak şeklindeki şerit, baklava dilimlerini oluşturmaktadır. Uncular Camisi mihrabının çerçeve silmelerinde ise içi boş olarak yapılmış daire sıraları bulunmaktadır.

Bir merkezden gelişim gösteren geometrik süsleme: Bu tarzda süslemelerde merkezde bir nokta yer alır ve bu noktadan ışınsal olarak uzanan kolların sıralanmasıyla yıldız veya şems motifleri oluşmaktadır. İncelediğimiz örneklerden sadece Deştiğin Camisi mihrabının taç kısmında, merkezdeki noktadan ışınsal olarak uzanan kollar yer alır.

Nesnel Süsleme

İncelenen mihraplarda karşımıza nesnel motif olarak kandil ve perdeler çıkmaktadır. Kandiller "*Nur*" suresindeki "Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içinde misbah (lamba) bulunan kandil (ışık saçan bir kaynak) gibidir" (KURAN-ı KERİM; 24/35; Çantay, 1991: 497-498) ayetinden yola çıkarak mihrap nişlerinde uygulanarak vurgulanmıştır. Perdeler ise batılılaşma sürecinde mihraplara boya ile yapılmaya başlanmıştır. Uncular Camisi mihrap nişinde perde ve kandil, Başköy Camisi mihrap nişinde ise perde motifi yer almaktadır.

Sonuç olarak Doğanhisar ilçesinde incelediğimiz beş adet geç dönem Osmanlı camilerinde yer alan ahşap mihraplar genel kurgu itibariyle ve özellikle süsleme teknikleri bakımından birbirine yakın özellikler göstermektedir. Mihrap süsleme tekniği olarak kullanılan kadife ya da bez üzerine ahşap çakma tekniği Doğanhisar'da klasik Osmanlı döneminde yapılan Ulu Cami (1548) mihrabında da görülmektedir (Erdemir, 2002). Kadife ya da bez kullanılarak yapılan çakma mihraplar, yine aynı teknikte yapılan Ulu cami mihrabının birer ardılı durumunda karşımıza çıkmaktadır.

Geç Osmanlı döneminde yapılan ve teknik ve süsleme açısından benzerlikler gösteren bu mihraplarda herhangi bir usta ismiyle karşılaşılmaması dikkat çeken başka bir durumdur. Konya merkezindeki geç dönem ahşap mihraplarla Doğanhisar'daki geç dönem ahşap mihrapları birbirleriyle oldukça benzer teknik ve süsleme özellikleri göstermektedir (Önge, 1984: 131-132). Özellikle Orta Anadolu'da, Konya dışındaki illerde bu özellikteki mihrapların az olması ve buna karşılık Konya'nın hemen her ilçesinde bunlara yer verilmesi, bu tür mihrapların Orta Anadolu'da adeta Konya'ya özgü bir uygulama olduğuna işaret etmektedir.

Kaynaklar

ALTIN, Y. (2009). Konya'daki Geç Dönem Osmanlı Camileri, Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı. Konya.

BAKIRER, Ö. (2000). Onüç ve Ondördüncü Yüzyıllarda Anadolu Mirapları. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

AYDIN, A. (2006). Doğanhisar Evleri. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı. Konya.

BOZKURT, T. (2007). Osmanlı Selatin Cami Mihrapları. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

ÇANTAY, T. (1991). Asma Kandil. *TDVİAM.* Cilt: 3. 497-498.

ÇAYCI, A. (2017). İslam Mimarisinde Anlam ve Sembol. Konya: Palet Yayınları.

DEMİRİZ, Y. (1984). Acanthus: Türkiye'nin Arkeoloji ve Sanat Tarihi Terminolojisine Yanlış Adla Girmiş Bir Bitki Motifi. *Arkeoloji ve Sanat Tarihi Derigisi 3.* İzmir. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 19-24.

DEMİRİZ, Y. (2004). İslam Sanatında Geometrik Süsleme. İstanbul.

ERDEMİR, Y. (2002). Nakışlı Ahşap Camilerimizin Klasik Dönemdeki Zengin Bir Temsilcisi: Doğanhisar Ulu Cami. (Editör: M. Denktaş, Y.Özbek) *VI. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Sempozyumu.* Kayseri.

DURAN, R. – BAŞ, A. – ÖZCAN, R. (2013) "Doğanhisar'ın Tarihi Su Değirmenleri", *I. Ulusal Doğanhisar ve Çevresi Tarih, Kültür ve Turizm Sempozyumu*" (Editör: Muhittn Tuş, Kenan Peker, Yunus Tarı), s. 145-154.

ERZİNCAN, T. (2005). Mihrap. *TDVİA*. Cilt: 30. İstanbul. 30-37.

FİDAN, M.A. (2017). Konya Selçuklu İlçesine Bağlı Köylerde (Merkez Dışı) Yer Alan Camilerdeki Ahşap Mihrap ve Minberler, Basılmamış Yüksek Lisans Semineri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

FİDAN, M.A. (2019). Akşehir ve Doğanhisar Mihrapları. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

KARPUZ, H. (2009). Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

KONYALI, İ. H. (1945). Nasreddin Hoca'nın Sehri Aksehir –Turistik Klavuz. İstanbul.

MÜLAYİM, S. (1976). Palmet Motifinin Tiplojisi. *Anadolu Anatolia.* Sayı: 20. 149-152.

MÜLAYİM, S. (2015). Rumi Motifinin Zoomorfik Kökeni Hakında. *Türk Sanatında İkonografik Dönüşümler Değişimin Tanıkları.* İstanbul. 167-180.

ÖNGE, Y. (1984). 19. – 20. Yüzyıllarda Konya ve Çevresinde Görülen Değişik Bir Ahşap Süsleme, Konya Kitabı, 127 – 132.

TIRPAN, A.-SÜTÇÜOĞLU, O. (2012). "Doğanhisar'ın Tarihi Coğrafyası. Tyraion, Thiymbrion, Hadrianapolis Adlarının Yanlış Lokalizasyonuna Dair Kanıtlar ve Doğanhisar Antik Kent Dokusunun Tanımlanması". *I. Ulusal Doğanhisar ve Çevresi Tarih, Kültür ve Turizm Sempozyumu*" (Editör: Muhittn Tuş, Kenan Peker, Yunus Tarı), s. 281-304.

UÇAR, S. (2019). 18 ve 20. Yüzyıl Konya Camilerinde (Merkez) Ahşap Mihrap ve Minberler. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

https://doganhisar42.weebly.com/co287rafi-durum.html (01.05.2021)

WOODEN MIHRABES IN LATE OTTOMAN MOSQUES IN DOĞANHİSAR

Mevlüt Anıl FİDAN

ABSRACT

Doğanhisar district, located on the northwest side of Konya city center and approximately 122 kilometers away, has original wooden mihrab mosques in the late Ottoman period, which can be found in the center as well. The mihrabs of the late period Ottoman mosques built in the 18th and 20th centuries in the region were generally made of wood. All of the mihrab examples we have discussed in Doğanhisar district are wooden, and they show very similar features in terms of design and ornamentation. The dyeing of the fabrics that contrast with the contrasting color just below the mihrab surfaces, which are generally painted with oil paints in different colors today, has caused some decorative features to deteriorate. While the mihrabs of the late Ottoman mosques in Doğanhisar were decorated with geometric, floral and written forms, No master names were encountered in these mihrabs. The fact that the mihrabs show the same characteristics as the city center and the rural district, which is far from the city center, suggests that it may be a design tradition for Central Anatolia or the Konya region of the period. In this study, which is summarized from the master's thesis, our aim is to reveal information about the altars of the region in a simpler and more understandable language.

Keywords: Konya, Doganhisar, mihrab, wood, ornamentation